

ta) Antonína Švehly, dále sociálního demokrata Meissnera a ovšem prezidenta Masaryka při snahách o nalezení funkčního modelu republikové ústavy, resp. o dodatečná „zprovoznění“ improvizovaného ústavního dokumentu, který nakonec místo týdnů platil více než dva a čtvrt roku.

Třetí kapitola je již věnována vlastní přípravě definitivní ústavy v době vlády Tusarovy rudozelené koalice v roce 1919. Autor tu čtenáře vtáhl do místy bouřlivých politických diskusí v kontextu s ústavou. Akcentována byla problematika slovenská, ostatně v textu přirozeně přítomná od samého počátku výkladu, a ještě výrazněji (v návaznosti na tzv. malou – menší novou – saintgermainskou smlouvu) otázka menšin, samozřejmě zejména postavení německé menšiny. Cenné je v tomto kontextu sumarizování tvrdě autonomistických konceptů postavení německé menšiny v republice z pera německého sociálního demokrata Josefa Seligera. Jeho nároky sahaly až k požadavku na zřízení německých ozbrojených milic nebo na vystoupení Československa ze smluvních vztahů s dohodovými mocnostmi. Později představil ještě vyhraněněji negativistické postoje Lodgmann von Auen.

Čtvrtá kapitola se soustředila na projednání ústavních předloh v ústavním výboru Národního shromáždění a nejdlejší (s. 199–285) pátá kapitola pojednává o projednávání a přijetí ústavní listiny a souvisejících ústavních zákonů Revolučním národním shromážděním. Zde autor poskytl čtenáři mimořádně instruktivní vhled nejen do odborně vysoce kvalitních ústavních, ale i do politických diskusí, do interakce mezi denní politikou a ústavními debatami v parlamentě. Ukázal, jak velký význam pro dotažení ústavy měl vznik koa-

liční Tusarovy vlády, tedy odstavení Kramářových národních demokratů do opozice.

Kuklík nechal do popředí zřetelně vystoupit Antonína Švehlu, který byl pro charakter ústavy i její přijetí klíčovou osobností. V knize Švehlu jmenuje skutečným „politickým otcem“ ústavy, „a to i proto, že ústavní politiku politicky zaštiťoval již od léta 1917 a stál i za ústavou prozatímní“ (s. 288). Co se týče právníků, autor zdůraznil roli Alfréda Meissnera a prof. Františka Weyra, generálního zpravodaje definitivní ústavní listiny. Ústavu z roku 1920 Kuklík charakterizoval jako moderní, „inspirovanou především americkým, francouzským, anglickým a, byť ne vždy přiznaným, ruským ústavním vývojem“ a připomněl vysokou úroveň středoevropské právní kultury, která se v ní zrcadlila.

Příběh prozatímní i definitivní československé ústavy, zdařile zasazený do narmnoze dramatických dějů a nejednou podél různých linií probíhajících bouřlivých názorových střetů těsně poválečné doby je knihou užitečnou, objevnou a inspirativní. Je prací, která by měla být čtena a promyšlena širším než „jen“ úzce odborným publikem.

Jiří Pešek

Jan KUKLÍK

Příběh československé ústavy 1920

II. Ústava a její proměny v meziválečném období

Praha, Karolinum 2022, 670 s.,

ISBN 978-80-246-5115-6.

Dva roky poté, co vyšla práce českého právního historika Jana Kuklíka *Příběh československé ústavy 1920*, vychází druhá část jeho důležitého opusu. Autor zde sleduje

především naplňování textu ústavy, ale také jeho doplňování vynucené proměnami reality politického života v Československu ve dvacátých a třicátých letech. Kuklík rozdělil svůj text do kapitol, které jsou věnovány konstituování státní moci v oblasti legislativní, výkonné a soudní. S odkazem na výsledky voleb autor sleduje proces ustavení obou komor Národního shromáždění a rovněž diskuse o pravomocích jednotlivých institucí, kde věnuje speciální pozornost pravomocem presidenta, který měl v případě T. G. Masaryka mimořádné postavení nejen ve formativní fázi budování československého státu. T. G. M. hrál důležitou roli při vytváření koaličních seskupení, která se následně promítala do podoby vlád. Kuklík tady těží z dokonalé znalosti politických procesů probíhajících v Československu po vyhlášení nezávislosti, poznamenaných přirozeně vývojem v regionu, kde se projevoval vliv vývoje v sovětském Rusku a ambice levé části československé politické scény ruského příkladu následovat či se jím alespoň inspirovat. Kuklík se pokouší hledat nějakou konstantu politického života Československa této doby a nachází ji v jisté roztržitosti politické scény, kde se početné strany pokoušely získat vliv v zákonodárných a mocenských strukturách s ambicí posílit svůj podíl na rozhodování ve státě. Tato skutečnost se nemůže neodrazit v Kuklíkově práci, kde autor věnuje značnou pozornost právě otázce právního postavení stran, které se proměňovalo zejména v druhé polovině sledovaného období. Do jaké míry ovšem tyto proměny souvisely jen s vývojem na československé politické scéně, kde Kuklík registruje jistou krizi parlamentní demokracie, a do jaké míry sem zasahoval vliv vývoje v sousedních státech, kde se demokracie ocitla ve váženém ohro-

žení, zůstane patrně jednou z trvalých otázek československých dějin meziválečného období. Rostoucí problémy první republiky byly do značné míry spojeny s národnostním složením obyvatel státu, a Kuklík proto v posledních kapitolách věnuje velkou pozornost problematice menšin a jejich právnímu postavení včetně menšinového školství a jazykového zákona. V epilogu se pak zabývá ústavou v poslední fázi existence Československé republiky, tedy v létě roku 1938, od Runcimanovy mise po Mnichov.

Práce je nejen perfektní analýzou problematiky, jíž autor zasazuje do širokého historického rámce, ale také přehledně prezentovaným obrazem historických procesů sledované doby. Autor je představuje uměleštěnou formu a skvělým jazykem.

Josef Opatrný

Jana Wohlmüt MARKUPOVÁ
*Soukromá válka Huga Vavrečky.
Mikrohistorie z rozhraní soudobých dějin
(1945–1952)*

Praha, Karolinum 2022, 250 s.,
ISBN 978-80-246-4994-8.

Objektem zájmu Jany Wohlmüt Markupové (jinak autorky pozoruhodné biografie *Ivan M. Havel: Od Puzuka k Sakatekovi 1938–1989*, Praha 2017) je představitel československého meziválečného politického, kulturního, ale také hospodářského života Hugo Vavrečka, jehož ovšem neprezentuje formou klasické biografie, ale využívá postupů mikrohistorie. Navíc nepokrývá stejnoměrně celý Vavrečkův život, zajímá ji vlastně jen jeho poslední část, tedy období po roce 1945, kdy už byly Vavrečkovy veřejné aktivity minulostí a bývalý obchodní ře-